

Droste-effect in Delf

26

Ing. Bas Nanninga (rechts) en drs. Adriaan Slob: gezamenlijke visie op ontwikkelingen in de waterketen.

lands afvalwater

TNO ALS COACH EN KLANKBORD

Tekst: Leendert van der Ent

Het Hoogheemraadschap van Delfland heeft een visie op de (afval)waterketen opgesteld, waarbij het over de eigen grenzen heen kijkt. Dit biedt ruimte aan gemeenten en drinkwaterbedrijven om mee te denken. Dat kan leiden tot gezamenlijke oplossingen. Die kunnen geld opleveren, dat beschikbaar komt voor nieuwe gezamenlijke initiatieven. TNO speelt in dit proces de rol van coach en onafhankelijk klankbord.

In de waterketen leveren drinkwaterbedrijven drinkwater. Na gebruik zamelen gemeenten afvalwater in via de riolering. Het Hoogheemraadschap van Delfland transporteert het ingezamelde afvalwater naar de afvalwaterzuiveringsinstallaties, waar het voorafgaand aan de afwatering wordt gezuiverd. Samenwerking in de waterketen, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, werpt zijn vruchten af. Dat is de gedachte achter het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen, dat waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven aanspoort tot meer samenwerking. Senior beleidsadviseur ing. Bas Nanninga van het Hoogheemraadschap van Delfland: 'We voerden al optimalisatiestudies uit, waarbij we verschillende investeringsplannen op elkaar afstemden en zo optimaliseerden. Dat brengen we nu een stap verder. We stappen er nadrukkelijk mee over onze eigen grenzen.' TNO was onder andere betrokken bij de ontwikkelingen op dit gebied rond afvalwaterzuivering de Groote Lucht in Vlaardingen. Teamleider Gebieds- en Beleidsontwikkeling drs. Adriaan Slob van TNO: 'Het aansluiten van het één op het ander is verstandig. Plannen op elkaar leggen bespaart geld dat je opnieuw kunt investeren in plannen die op hun beurt geld opleveren. Dat is een interessant Droste-effect. Maar het is niet gebruikelijk om verder te kijken dan het deel van een systeem waarvoor je zelf verantwoordelijk bent.'

Uitnodigende visie

Hoewel het doel is om meer naar buiten te treden, begint het proces intern. Nanninga en Slob werkten gezamenlijk aan 'Delflands visie op de waterketen': hoe kijkt Delfland aan tegen de ontwikkelingen in de waterketen voor de komende jaren? Die visie is inmiddels op bestuurlijk niveau vastgesteld. Nanninga: 'Het

gaat erom, het denken over doelmatigheid en transparantie intern zo goed mogelijk in de cultuur te laten landen.' Slob legt uit: 'Een waterschap is een technisch denkende organisatie, waarin het begrip "visie" al snel een technisch-inhoudelijke vertaling krijgt. We leggen nu de nadruk op het proces en niet op de inhoud. We maken duidelijk dat er bij de "zachte" kanten nog veel winst te behalen is.' De visie die het Hoogheemraadschap samen met TNO opstelde, is daarnaast een discussiestuk om met externe partijen tot afstemming te komen. Nanninga: 'Het is onze visie, maar we nodigen gemeenten uit om hieraan een bijdrage te leveren. Samen kunnen we concrete doelen afspreken.' De doelen zijn het uitgangspunt voor innovaties. Het is een proces om uit te komen bij precies die innovaties en investeringen waaraan de waterketen behoefte heeft. Als je alles alleen doet, kost het meer dan wanneer je zaken samen doet. Slob: 'Het uitgangspunt is daarom de vraag wat je samen kunt ondernemen om verder te komen.' De visie gaat uit van een kortere plan-horizon dan voorheen. Slob: 'We schetsen de algemene ontwikkelingen waarmee we rekening houden, zoals de klimaatverandering en het schaarser worden van grondstoffen.' Nanninga: 'Dat hebben we vervolgens niet volledig vertaald in maatregelen en een dichtgetimmerd uitvoeringsplan. De nadruk ligt op de rol die we willen spelen, op communicatie en transparantie. We nodigen gemeenten uit om na te denken, mee te denken, op gelijkwaardig niveau aan te sluiten op onze visie. De visie zegt in feite: er is van alles mogelijk, laten we samen met gemeenten bepalen wat de beste weg is.'

Direct voordeel

Op praktisch niveau kan dit gewoon geld opleveren. De gemeenten Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Westland en Midden-Delfland wateren hun riolering af op afvalwaterzuivering De Groote Lucht in Vlaardingen. In een optimalisatiestudie zijn de gemeentelijke rioolsystemen, de gemeentelijke transportsystemen, het transport-rioolgemaal waar het Hoogheemraadschap het overneemt, de zuivering en de afwatering van de zuivering in samenhang bekeken. In de toekomst wordt de glastuinbouw op dit systeem aangesloten. Dat vergt extra transportcapaciteit, waarvoor een grote investering door het Hoogheemraadschap Delfland nodig zou zijn. Nanninga: 'De inventarisatie maakte duidelijk, dat het handiger is om in het systeem bij de gemeenten in natte perioden het afvalwater uit de glastuinbouw tijdelijk te bufferen. Maar zoiets kunnen wij als Hoogheemraadschap en de gemeenten alleen samen realiseren. Hun extra kosten zijn onze besparing. Door goede afstemming konden we per saldo

5,6 miljoen op voorgenomen investeringen besparen als direct voordeel van het over onze grenzen heen kijken.' Praktische vraag is vervolgens, wat er met het bespaarde geld gebeurt. Nanninga: 'De eerste gedachte ging uit naar een verdeelsleutel, maar dat blijkt vaak een hachelijke zaak. Maar uiteindelijk leek het slimmer een pot te creëren voor toekomstige samenwerking, bijvoorbeeld met het oog op klimaatverandering. Voor veel zuiveringsgebieden in Nederland is een optimalisatiestudie uitgevoerd, maar deze oplossing is uniek.'

Groot potentieel

Ook bij het bedenken van deze oplossing betrof het Hoogheemraadschap TNO. Slob: 'Onze rol is anders dan anders. We leveren geen rapport, maar bieden coaching op inhoud en werken als onafhankelijk klankbord. Medewerkers binnen organisaties moeten er soms aan wennen als de vensters opengaan. Organisaties zijn er niet altijd op ingericht en het vergt een cultuuraanpassing om bestaande structuren te doorbreken. Via pilotprojecten effen je de weg en toon je aan dat het kan.' Nanninga: 'De eerste reactie van veel mensen is namelijk: "Dit kan helemaal niet". Als waterschap willen we die houding veranderen en TNO heeft verstand van dit soort veranderingen.' Om het besturen van een steeds complexere maatschappij beheersbaar te houden, moeten verantwoordelijkheden worden opgeknipt. Maar een organisatie die zo'n opgeknipt deel beheert, moet ook het deel van de keten buiten haar eigen verantwoordelijkheid in de gaten blijven houden, adviseert Slob. 'De voordelen liggen namelijk in het grotere geheel, in het stroomlijnen van de schakels. Dat geldt overal; samenwerken in ketens en netwerken is niet "watergebonden". In bijvoorbeeld de energieketen van productie tot gebruik biedt het dezelfde voordelen. Het is een proces waar organisaties voortdurend mee worstelen en dat we dus in de praktijk vaker tegenkomen. Wie er goed mee omgaat, ontdekt een groot potentieel voor efficiëntieverbetering en besparing.' Dat speelt ook in het bredere kader van de ruimtelijke gebiedsontwikkeling, waarin veel meer partijen en belangen samenkomen. Het afstemmen van een regionaal rioolstelsel is wat dat betreft nog maar het begin. Nanninga: 'Het gaat erom dat beter afstemmen tot een doelmatiger besteding van overheidsgeld leidt. De voorwaarde daarvoor is onderlinge openheid. Als je van elkaar weet wat er speelt, kun je over elkaars plussen en minnen praten en profiteren van het voordeel onder de streep.'

Info: adriaan.slob@tno.nl